

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ У ЗНЗ

Постановка проблеми. Поєднуючи в собі вартості багатьох традиційних інформаційних технологій, комп'ютерні технології дозволяють істотно оптимізувати процес навчання історії. Він може стати більш цікавим, емоційно насиченим, динамічним і наочним; комп'ютерна технологія також здатна індивідуалізувати і диференціювати навчальний процес; реалізувати його творчий характер, організувати гнучке управління навчальною діяльністю, інтенсифікувати й активізувати навчання.

Використання засобів мультимедіа з метою повторення, узагальнення та систематизації знань не тільки допомагає створити конкретне, наочно-образне уявлення про предмет, явище чи подію, які вивчаються, але й доповнити відоме новими даними. Відбувається не лише процес пізнання, відтворення та уточнення вже відомого, але й поглиблення знань.

Аналіз попередніх досліджень. Окремі аспекти використання комп'ютерно-орієнтованих технологій на уроках історії у своїх дослідженнях розглядали П. Гевал, А. Гуржій, М. Жалдак, Н. Завізна, О. Мокрогуз, О. Пометун, Т. Ремех, О. Худобець, Г. Фрейман, І. Логвіна, М. Попович та ін.

Виклад основного матеріалу. Застосування інтерактивних засобів навчання на уроках історії в школі мають важливе значення. Адже це дає змогу створити умови для якісного засвоєння знань учнями, зробити урок цікавим та змістовним. Для цього учитель-історик має застосовувати на уроках різні допоміжні засоби, такі як презентації, карти, відео, створювати проекти та уміти працювати з інтернет-ресурсами.

Комп'ютеризація навчання, зокрема такої специфічної науки, як історія, потребує наявності спеціально організованої комп'ютерної навчальної програми що містить такі особливі форми подання матеріалу, як історичний відео-, аудіофрагмент, документ, моделювання тощо. В сучасних умовах зростає рівень інформатизованості суспільства, збільшується і кількість програмних продуктів, що мають практичну спрямованість на навчання історії. Існує стійка тенденція постійного зростання кількісного обсягу і технічної якості комп'ютерних програм. Але їх змістова складова з погляду історичного змісту, вимог шкільних предметних програм з історії, а також вікових особливостей учнів найчастіше не відповідає мінімальним вимогам до технічних засобів навчання. Програми не супроводжуються ніякими методичними вказівками, тому учні і вчителі перевантажені зайвою інформацією кількісно і не в змозі сприймати її якісно. Саме сприйняття виявляється недостатньо глибоким і осмисленим. Крім того, якою б якісною не була така програма, тільки її наявність не спричиняє помітних змін у викладанні, а тим більш — в організації пізнавальної діяльності учнів на уроках історії. Підвищення ефективності навчання в такому випадку має епізодичний, випадковий характер і не може розглядатися як безупинний педагогічний процес, оскільки використання комп'ютерних технологій потребує наявних змін в організації навчання і відповідної готовності до них учителів [5, с. 21-22].

Мультимедійні ресурси є перспективним і вискоелективним інструментом в освітній галузі. Вони надають учителеві інформацію у більшому обсязі, ніж традиційні джерела, а також у більш наочній формі. Система презентації може в інтегрованому вигляді містити не лише текст, графіку, схеми, а й звук, анімацію, відео тощо. Найскладнішим для вчителя є необхідність дібрати види інформації і встановити послідовність, яка відповідає логіці пізнання і рівню сприйняття конкретного контингенту

учнів. Перевага мультимедійних презентацій у тому, що їх зручно зберігати, за потреби можна доповнювати іншою інформацією.

Найчастіше вчителями мультимедійні презентації використовуються як ілюстративний матеріал до уроків-лекцій. Безперечно, презентації, що супроводжуються красивими зображеннями чи анімацією, є візуально привабливішими, ніж статичний текст, і вони можуть підтримувати потрібний емоційний настрій, що полегшує сприймання й запам'ятовування представленого матеріалу. Такі презентації мають на меті проілюструвати розповідь учителя і дають змогу максимально ефективно використати особливості сприйняття кожного учня. Можливості анімації також дають змогу акцентувати увагу учнів на найважливіших моментах уроку, сприяють зрозумінню логіки побудови певних висновків, схем, таблиць [4].

Їх можна використати як під час проведення різних типів уроків (засвоєння нових знань, комбінований, повторювально-узагальнюючий, тощо), так і на різних етапах уроку. Добре підготовлені і методично продумані слайдові презентації (карти, таблиці, схеми, фото, документи, завдання, шаблони виконання завдань) — це вид унаочнення, який дозволяє підійти до процесу навчання творчо, урізноманітнити способи подачі матеріалу, поєднувати різні організаційні форми проведення занять з метою отримання високого результату.

Слід зазначити, що презентація має бути короткою, доступною і композиційно цілісною. У ній не повинно бути нічого зайвого. Тривалість презентації не повинна перевищувати ніж 15-20 хв., кількість слайдів 20-25.

Для презентації притаманне використання комплексу аудіовізуальних засобів навчання, що дозволяє говорити про наступні поєднання аудіовізуальних засобів: статичні екранні та звукові; динамічні та статичні екранні; динамічні екранні та звукові; динамічні і статичні екранні та звукові.

Кожен учитель знає як відбувається запам'ятовування інформації: якщо інформація сприймається тільки слухом, засвоюється 20 % її обсягу; якщо лише за допомогою зору, запам'ятовується 30 % матеріалу. За умови комбінованого поєднання «включення» слухового й зорового каналів інформації учень спроможний засвоїти до 60% інформації. А застосування мультимедіа дає змогу об'єднати текст, звук, графічне зображення, відеозображення та ще й улюблену дітьми анімацію (мультиплікацію). Таким чином, використання мультимедіа значно сприяє засвоєнню навчальної інформації кожним школярем [1].

Порівнюючи комп'ютерні презентації із традиційними засобами навчання, слід відзначити такі її переваги: послідовність подання матеріалу може змінюватися, залежно від аудиторії чи мети подачі матеріалу; можливість повернутися до вже розглянутих питань; презентація може містити нотатки; використання мультимедійних ефектів при презентації дають змогу зосередити увагу слухачів на основному і сприяють кращому запам'ятовуванню інформації; можна досить швидко створити потрібну кількість копій електронної презентації; зручна транспортабельність презентації.

Програма Power Point дозволяє: використовувати в презентаціях графіки, таблиці, діаграми, звуки, музику, і навіть короткі відеофрагменти; миттєво вносити будь-які зміни в презентацію; створювати анімації; використовувати анімаційні переходи від одного слайда до іншого, для сприятливого формування асоціативних зв'язків між фрагментами матеріалу; створювати автоматичні або інтерактивні покази слайдів; публікувати презентацію в Інтернеті або в локальній мережі.

Серед безперечних переваг цієї програми є: виняткова простота і найширші можливості редагування, що дозволяє легко змінювати дизайн, структуру і зміст презентації аж до повної заміни всього змісту, що дозволяє використовувати готову презентацію як основу для швидкого створення іншої презентації; стимулювання активної діяльності учнів не тільки на уроці, але і на етапі підготовки навчального матеріалу [3].

Виходячи з описаного вище, визначимо наступні переваги застосування мультимедійних презентацій на уроках історії:

1. Учитель має можливість самостійно конструювати урок та подавати інформацію у будь-якій формі (текст, таблиці, діаграми, слайди, відео — та аудіо-фрагменти);
2. Використання презентацій сприяє успішному поєднанню різних видів діяльності (робота з картою, підручником, зошитом, інформацією на екрані);
3. Використання презентацій доцільне на будь-якому етапі вивчення певної теми уроку: під час пояснення нового матеріалу, закріплення, повторення, контролю;
4. Мультимедійні презентації дозволяють учням не тільки сприймати готовий матеріал, а й брати участь у його розробці, перетворенні, використанні [2].

Важливим є використання історичних карт за допомогою мультимедіа. Основне завдання картографічних завдань на уроках історії — сприяти формуванню уявлень про історію в просторі, навчаючи школярів користуватися історичними картами. Вони не тільки виконують роль ілюстрації до тексту на слайді, а й мають значення для розв'язання навчальних завдань уроку. Кількість карт повинна бути 5-6 на презентацію. Карти виконують не тільки ілюстративну функцію, але є також об'єктом дослідження. Динамічність комбінування карт, анімаційні ефекти дають перевагу роботи з ними у форматі презентації. Карти можна використовувати у презентаціях з курсу історії України та всесвітньої історії починаючи з 6 класу.

Прикладом використання ІКТ на уроках історії є робота над навчальними проектами. Пріоритет дослідницьких і проектних технологій у викладанні історії припускає використання широкої бази історичних джерел, що не завжди є в шкільних бібліотеках. Можливості ІКТ (електронних навчальних посібників і глобальної мережі Інтернет) по зберіганню й передачі інформації дозволяють вирішити ці завдання: підвищити інформаційну насиченість уроку, вийти за рамки шкільних підручників, доповнити й поглибити їхнє втримування.

Під час використання аудіовізуальних та мультимедійних засобів учитель має орієнтуватись на особистість учня, на можливість кожного учня окремо зрозуміти, осмислити і пояснити певну проблему, яка висувається вчителем за допомогою відеофільму, аудіозапису чи історичного документу. Це викликає певні труднощі, тому що не кожна дитина може це зробити. Тому досить ефективним у цьому плані є застосування різних форм організації навчання, починаючи від колективної роботи, роботи в парах і групах до індивідуального навчання, це дає вчителю можливість диференціації проблеми за рівнем розвитку учнів. Інтерактивні технології створюють комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність.

Необхідність формування дослідницьких умінь учнів актуалізує проблему достовірності і фактичної основи відео-аудіо-фотоматеріалу. У художніх фільмах дуже часто можна побачити неточну реконструкцію побутових деталей, конкретних подій тощо. Крім того, тривалість кінострічок у часі і відсутність у них навчальної спрямованості потребує ретельної підготовки до уроків з використанням такого відеоматеріалу.

Оптимальний хронометраж відеоматеріалів на уроці тривалістю 45 хв. становить 15-20 хв.

Для уроків різних типів і форм проведення доцільно використовувати різні види відеоматеріалу: відеопояснення (розповідь), відеоілюстрацію, відеопідтвердження, відеотест тощо.

До кожного конкретного уроку вчитель має ретельно відібрати той матеріал, який відповідатиме меті, планові і структурі уроку.

Відібраний навчальний відеоматеріал обов'язково має бути поділений на невеликі фрагменти (кадри), які розташовані в логічній послідовності.

Крім нової навчальної інформації, кожен відеофрагмент має також завдання, яке необхідно виконати після отримання інформації (це може бути запитання, завдання тощо). Після виконання завдання учнями вчитель аналізує його виконання.

Більшість документальних фільмів побудована на архівних матеріалах, інтерв'ю сучасників та учасників подій і може розглядатися як відеоматеріали, які дають змогу наблизитися до розв'язання завдання формування дослідницьких навичок учнів, якщо у фільмі вже є стверджуючі висновки. Переглядаючи певний відеоматеріал, учень може перевірити його за історичними документами, архівними дослідженнями і зробити висновки самостійно.

Висновок. Використання комп'ютерних технологій дозволяє учителю будувати урок, який буде науковим та цікавим водночас. Використання засобів мультимедіа на уроці повинно бути обґрунтованим, тільки в тому випадку, коли це слугує досягненню освітніх цілей уроку; не переважає над сутністю навчального матеріалу, не відволікає, не стає самоціллю, не зменшує значущості того, що мають засвоїти учні.

Література:

1. Мельник К.О. Застосування мультимедійних презентацій в навчальному процесі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://navigator.rv.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=1769&Itemid=30
2. Медведєва Н. Використання мультимедійної презентації у роботі з образною наочністю на уроках історії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/Npd/2012_3/medvede.pdf
3. Мокрогуз О. Методика застосування мультимедійних презентацій у навчанні історії старшокласників [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://oipoppp.ed-sp.net/component/option.com_metod/metodTask.metodDetails/catid.1053/metodId.1164/Itemid.51/
4. Соколовська Т. Мультимедійні презентації — гідна альтернатива електронному підручнику [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/psp/2011_11/4_04.pdf
5. Фоменко А. Деякі підходи до розробки і створення навчальних комп'ютерних програм (комп'ютерних посібників) з історії // Історія в школах України. — 2003. — №1. — С.21-25.

У статті розглянуто можливості використання сучасного програмного забезпечення для комп'ютерного супроводження викладання історії у загальноосвітніх навчальних закладах з метою підвищення ефективності навчального процесу.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, історія, мультимедійна презентація, електронна карта, відеоматеріали.

В статье рассмотрены возможности использования современного программного обеспечения для компьютерного сопровождения преподавания истории в общеобразовательных учебных заведениях с целью повышения эффективности учебного процесса.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, история, мультимедийная презентация, электронная карта, видеоматериалы.

The article examines the possibilities of using modern software for computer support teaching history in secondary schools in order to improve the learning process.

Keywords: information and communication technology, history, multimedia presentations, e-cards, videos.